

**በኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ
የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት**

የሰ/መ/ቁጥር - 226658

ታህሳስ 24 ቀን 2015 ዓ.ም

ዳኞች፡-

ተፈሪ ገብሩ (ዶ/ር)

እንዳሻው አዳነ

ተሾመ ሽፈራው

መላኩ ካሳዬ

ነፃነት ተገኝ

አመልካች፡- ወ/ሮ ሲቲ አስፋ አብደላ- ጠበቃ ሲሳይ ሃይሉ -ጠበቃ እንዳልካቸው ሙላው -

ቀርበዋል

ተጠሪ፡- አቶ ራህመድ ሽኩራ

መዝገቡ ተምርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል

ፍርድ

ጉዳዩ አንድ ክስ በድጋሚ የቀረበ ነው ወይም ተከፋፍሎ የቀረበ ነው ሊባል የሚችልበትን አግባብ የሚመለከት ነው። አመጣጡም ሲታይ ክርክሩ በተጀመረበት በፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት አመልካች በተጠሪ ላይ ባቀረቡት ክስ የጋብቻ ፍቺን ተከትሎ በመካከላቸው በተደረገው የንብረት ክፍፍል ክርክር መነሻነት ፍርድ ቤቱ የካቲት 27 ቀን 2011 ዓ.ም በዋለው ችሎት ለኮንዶሚኒየም ዕጣ በኢትዮጵያ ንግድ ባንክ በዝግ አካውንት ሲቆጥቡ የነበረውን ገንዘብ እንዲካፈሉ ወሳኔ በሰጠበት ዕለት የአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር ባወጣው ዕጣ ከተጠሪ ጋር በጋራ በቆጠቡት ገንዘብ መሠረት ባለሁለት መኝታ ኮንዶሚኒየም ቤት በዕጣ የደረሳቸው መሆኑን በ2013 ዓ.ም ያወቁ መሆኑን ጠቅሰው ኮንዶሚኒየሙ የጋራ ሀብት ነው ተብሎ ይወሰንላቸዋል ዘንድ የጠየቁትን ዳኝነት መነሻ ያደረገ ነው።

ተጠሪ ለክሱ በሰጡት መልስ የጋብቻ ፍቺን ተከትሎ ባቀረቡት የንብረት ዝርዝር ላይ የኮንዶሚኒየም ቤት ለማግኘት ተመዝግቦን የቆጠብነው ገንዘብ ጋብቻ እስኪፈርስ ድረስ በየወሩ የተቆጠበ ገንዘብ እንዲፈል በማለት አመልካች ለጠየቁት ዳኝነት ተጠሪ በሰጠው መልስ የኮንዶሚኒየም ዕጣ የእኔ ሆኖ እንዲቀጥል የሚል ክርክር አቅርቦ ክርክር ከተደረገ በኋላ ወሳኔው እስከተሰጠበት ቀን ድረስ ከተቆጠበ ገንዘብ ውስጥ ግማሹን አመልካች እንዲካፈሉ የተሰጠ ወሳኔ ያልተሻረ መሆኑን ጠቅሰው ክሱ በድጋሚ የቀረበ ነው በማለት የመጀመሪያ መቃወሚያ አቅርቧል።

ክርክሩ በመጀመሪያ የቀረበለት የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤትም በተጠሪ የቀረበውን የመጀመሪያ መቃወሚያ መርምሮ አመልካች በግራ ቀኝ መካከል ከንብረት ክፍፍል ጋር በተያያዘ በቀድሞ መዝገብ ላይ በተደረገ ክርክር የኮንዶሚኒየም ቤት ለማግኘት በተጠሪ ስም በኢትዮጵያ ንግድ ባንክ በየወሩ የተቆጠበ ገንዘብ ከጋራ ገቢ የተገኘ መሆኑን ጠቅሰው ያቀረቡትን ዳኝነት መሠረት በማድረግ ፍርድ ቤቱ በተጠሪ ስም በኢትዮጵያ ንግድ ባንክ ለኮንዶሚኒየም ቤት ቁጠባ ተብሎ ወሳኔ እስከተሰጠበት ጊዜ ድረስ ከተቆጠበ ጠቅላላ ገንዘብ ግማሹን አመልካች እንዲካፈሉ ወሳኔ መስጠቱን፤ የኮንዶሚኒየም ቤት ቁጠባ ገንዘብ ወጤቱ ቤት ማግኘትን የሚያስከትል ሲሆን አመልካች የምፈልገው ገንዘብ ነው በማለት ዳኝነት ጠይቀው ፍርድ ቤቱ በዚያው መሠረት መወሰኑ ተገቢ ሆኖ ተጠሪ የኮንዶሚኒየም ዕድልን በተመለከተ ክርክር አቅርበውበት እያለ ፍ/ቤቱ በዝምታ ማለፉ በፍ/ብ/ሥ/ሥርዓት ህጉ አንቀጽ 5(3) መሠረት እንደተነፈገ የሚቆጠር በመሆኑ የአመልካች ዳኝነት በድጋሚ የቀረበ ነው ሊባል የሚችል መሆኑን፤ ከዚህም በተጨማሪ አመልካች ቀድሞ እንዲከፈላቸው መብት ባገኙበት የቁጠባ ገንዘብ ሊያገኝ የሚችለው መብት ላይ ወጤት ያለው መሆኑን አመልካች እየተረዱ መጠየቅ ሲችሉ ሆኖ ብለው ያስቀሩት የኮንዶሚኒየም ዕድል ዳኝነት ጥያቄ በፍ/ብ/ሥ/ሥርዓት ህጉ አንቀጽ 216(3) ውድቅ ነው በማለት ብይን ሰጥቷል። አመልካች በዚህ ብይን ባለመስማማት ለፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት ያቀረቡት የይግባኝ አቤቱታም ተቀባይነት አላገኘም።

ይህ የሰበር አቤቱታ የቀረበውም በዚሁ ላይ ሲሆን፤ አመልካች ግንቦት 08 ቀን 2014 ዓ.ም ጽፈው በጠበቃቸው አማካይነት ያቀረቡት የሰበር አቤቱታ ይዘትም በአጭሩ ፍርድ ባላረፈበት ንብረት ላይ የመጨረሻ ፍርድ ተሰጥቷል በሚል እንዲሁም አመልካች የኮንዶሚኒየም ዳኝነት ጉዳይ ከቀደመው ዳኝነት ጋር መጠየቅ ሲችሉ ሆኖ ብለው የተወሰኑ አለመሆኑ እየታወቀ የስር ፍርድ ቤት የፍ/ብ/ሥ/ሥርዓት ህጉን አንቀጽ 5 እና 216(3) ድንጋጌ ያላግባብ በመጥቀስ ክሱን ወድቅ በማድረግ የሰጠው ብይን ባልና ሚስት በጋራ ጥረታቸው ያፈሩት የጋራ ሀብት ከነፍሬው እኩል ሊካፈሉ ይገባል የሚለውን የቤተሰብ ህግ መርህ የሚጥስ በመሆኑ መሠረታዊ የህግ ስህተት ስለሆኑ ታርሞ ይወሰንልኝ የሚል ነው።

የሰበር አቤቱታው ተመርምሮም ዕጣው አስቀድሞ ቢደርስ ኖሮ ቤቱ የጋራ መባሉ ባላከራከረበትና የተቆጠበውን ገንዘብ አመልካች በወሳኔው መሠረት ባልወሰዱበት ሁኔታ የአመልካችን የዳኝነት ጥያቄ ወድቅ በማድረግ በስር ፍርድ ቤት የተሰጠውን ወሳኔ ግራ ቀኝ በተገኙበት አጣርቶ ለመወሰን ሲባል ያስቀርባል ተብሏል። በዚህም መሠረት ተጠሪ ሐምሌ 06 ቀን 2014 ዓ.ም በተባፈ መልስ አመልካች የጠየቁትን ዳኝነት መሠረት በማድረግ ለኮንዶሚኒየም ዕጣ የተቆጠበውን ገንዘብ ግማሹን እንዲካፈሉ በሚል ቀደም ሲል ፍርድ ቤቱ ወሳኔ መስጠቱንና ወሳኔውም እንዲፈጸም አመልካች በጠየቁት መሠረት ለፍርድ አፈፃፀም ዳይሬክቶሬት ትዕዛዝ መሰጠቱን፤ ዕጣው የደረሰው ጋብቻው ከፈረሰ በኋላ መሆኑን፤ የኮንዶሚኒየም ዕጣን በተመለከተ ተጠሪ ቀደም ሲል ክርክር ተደርጎ አመልካች ይህን አስመልክቶ የጠየቁት ዳኝነት አለመኖሩን፤ በመሆኑም አመልካች በድጋሚ ያቀረቡትን ዳኝነት ወድቅ በማድረግ በፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት ተሰጥቶ በፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት በትዕዛዝ የጸናው ወሳኔ የፍ/ብ/ሥ/ሥርዓት ህጉን አንቀጽ 5 እና 216(3)

ድንጋጌዎችን እንዲሁም የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት በሰ/መ/ቁጥር 46606 ላይ የተሰጠውን አስገዳጅ የህግ ትርጉም መሰረት ያደረገ በመሆኑ የሚነቀፍ አይደለም በማለት ጸንቶ እንዲወሰንላቸው ተከራክረዋል። አመልካች ሐምሌ 29 ቀን 2014 ዓ.ም በተፃፈ የመልስ መልስ የሰበር አቤቱታቸውን በማጠናከር ተከራክረዋል።

ስበር ጀምሮ የጉዳዩ አመጣጥ አጠር አጠር ባለ መልኩ ሲታይ ከፍ ሲል የተመለከተውን ሲመስል፣ ይህ ችሎትም የሰበር አቤቱታውን ለማስቀረብ በአጣሪ ችሎት የተያዘውን ጭብጥ ከግራ ቀኝ ክርክር እና ለጉዳዩ አግባብነት ካላቸው ድንጋጌዎች ጋር በማገናኘብ እንደሚከተለው መርምሮታል። ከክርክሩ ሂደት መገንዘብ እንደሚቻለው አመልካች በስር ፍርድ ቤት ባቀረቡት ክስ ለጠየቁት ዳኝነት መሠረት ያደረጉት ለኮንዶሚኒየም ዕጣ እንዲወልድ በባንክ የተቆጠበ ገንዘብ ድርሻቸውን እንዲካፈሉ የሚል ወሳኔ በተሰጠበት ቀን የኮንዶሚኒየም ዕጣ መወጣቱንና ዕጣው መወጣቱንም ያወቁት ከዚያ በኋላ መሆኑን በመጥቀስ ሲሆን፣ ተጠሪ ይህን ፍሬ ነገር ሳይክዱ ክሱ ወድቅ ሊደረግ ይገባል ብለው በስር ፍርድ ቤት የተከራከሩ እና አሁንም አጥብቀው የሚከራከሩት ለዕጣው ዓላማ የተቆጠበው ገንዘብ አመልካች ድርሻቸውን እንዲካፈሉ የተሰጠ ወሳኔ ጸንቶ ያለ እና አፈፃፀምም የቀረበበት መሆኑን እንዲሁም አመልካች የኮንዶሚኒየም ዕጣ ጭምር መጠየቅ እየቻሉ ሆኑ ብለው በተወሰነ ነገር ላይ ዳኝነት መጠየቅ የማይችሉ መሆኑን በመጥቀስ ነው።

በመሠረቱ የፍትሐብሔር ክርክሮች አንድ ደረጃ ላይ ሲደርሱ መቋጫ ሊያገኙ ይገባል የሚለው መርህ በፍትሐብሔር ሥነ ሥርዓት ህግ ዕውቅና ከተሰጣቸው መሠረታዊ መርሆዎች ውስጥ አንዱ ነው። በፍትሐብሔር ሥነ ሥርዓት ህጎችን ድጋሚ ክስ እንዳይቀርብ እና ክርክሮች ተነጣጥለው እንዳይቀርቡ በመከልከል በአንቀጽ 5 እና አንቀጽ 216 ላይ በየቅደም ተከተላቸው የተመለከቱት ድንጋጌዎችም ይህንን መርህ መሠረት በማድረግ የተቀረጹ ስለመሆኑ ከየድንጋጌዎቹ ይዘት መገንዘብ የሚቻል ነው። የሁለቱ ድንጋጌዎች አጠቃላይ ዓላማ በአንድ ጉዳይ ላይ ተደጋጋሚ ክርክሮች እንዳይቀርቡ ወይም ከቀደመው ክርክር ጋር መቅረብ ይችሉ የነበሩ ክርክሮች ተነጣጥለው እንዳይቀርቡ በማድረግ ክርክሮች መቋጫ እንዲኖራቸው ማድረግ (finality of litigation) ቢሆንም በሁለቱ ድንጋጌዎች መካከል ልዩነት ያለ መሆኑንም መገንዘብ ተገቢ ነው።

በህጉ አንቀጽ 5 መሠረት አንድ ክስ በድጋሚ የቀረበ ነው ለማለት ለቀረበው ክስ መነሻ የሆነው ጉዳይ አስቀድሞ በህግ ስልጣን ለተሰጠው ፍርድ ቤት ቀርቦ የመጨረሻ ፍርድ የተሰጠበት መሆኑን፣ በቀረበው ክስ መሠረት የሚያዘው ጭብጥ እና የክርክሩ ሥረ ነገር ቀድሞ ከተወሰነው ጋር አንድ ዓይነት መሆኑ፣ በቀረበው ክስ የሚከራከሩት ሰዎች በቀደመው ክስ ተከራካሪ የነበሩ ወይም በቀደመው ክርክር ተከራካሪ ከነበሩት መብት ያገኙ ሦስተኛ ወገኖች መሆናቸውን ሲረጋገጥ ነው። ቀጥተኛ የፍሬ ነገር ጭብጥ የሚለው ሐረግ አጠቃላይ ይዘቱ ሲታይም በመጀመሪያው ክርክር ላይ በአንደኛው ወገን ተጠይቆ በሌላኛው ወገን የተካደ ወይም በቀጥታ ወይም በተዘዋዋሪ የተካደ እና በዚህ ጉዳይ ላይም ወሳኔ የተሰጠበት ወይም ሊሰጥበት ይገባ የነበረ መሆኑንም መገንዘብ ተገቢ ነው። በሌላ በኩል አንድ ክስ ከቀደመው ክስ ጋር ተጠቃሎ መቅረብ ሲገባው ተነጣጥሎ የቀረበ ነው በሚል ምክንያት ወድቅ ሊደረግ የሚችልበት ሁኔታ በህጉ አንቀጽ 216 ላይ የተመለከተ ሲሆን፣ ይህ ድንጋጌ በአጠቃላይ ስለ ክስ አቀራረብና አገላለጽ የሚመለከት ነው። አንድ ከሳሽ ክስ ሲያቀርብ ለክሱ ምክንያት የሆኑትን ነገሮች በሙሉ አጠቃሎ መቅረብ እንደሚገባ በዚህ ድንጋጌ ንዑስ ቁጥር 2 ላይ የተመለከተ ሲሆን ንዑስ ቁጥር 3 ደግሞ አንድ ከሳሽ ሊከሰበት ሲችል ሆነ ብሎ በመቀነስ ባስቀረው ሀብት ምክንያት እንደገና ሌላ ክስ ለማቅረብ እንደማይፈቀድለት ይደነግጋል። በመሆኑም አንድ ክስ በፍትሐብሔር ሥ/ሥርዓት ህጉ አንቀጽ 216(3) መሠረት ወድቅ ሊሆን የሚችለው ከሳሽ ክሱን ሲያቀርብ ክሱን ለማቅረብ ምክንያት የሆኑ ነገሮች በሙሉ አጠቃሎ ማቅረብ ሲችል ሆነ ብሎ ቀንሶ ያስቀረው መሆኑ ሲረጋገጥ ነው። ስለሆነም በዚህ ድንጋጌ መሠረት አንድ ሰው ክሱን አጠቃሎ ማቅረብ ሲችል ሆኖ ብሎ አስቀርቶታል በሚል

ምክንያት ክሱ ወድቅ ሊደረግ የሚገባ መሆን አለመሆኑን በመወሰን ረገድ ከሳሽ የመጀመሪያ ክሱን ሲያቀርብ ከክሱ ጋራ ተጠቃሎ ሊቀርብ የሚገባው የበሰለ መብት ወይም የክስ ምክንያት የነበረ መሆን አለመሆኑን መሠረት በማድረግ መመርመር ያስፈልጋል።

ይህን ሁሉ እንደ አጠቃላይ ይዘን ወደ ተያዘው ጉዳይ ስንመለስ፣ አመልካች በቀደመው ክስ የጠየቁት ዳኝነት ለኮንዶሚኒየም ዕጣ ዓላማ የተቆጠበ ገንዘብ እንዲካፈሉ እንዲወሰንላቸው ሲሆን ፍርድ ቤቱ በመጨረሻ ላይ የሰጠው ውሳኔም ለኮንዶሚኒየም የተቆጠበውን ገንዘብ ይካፈሉ የሚል ነው። ከዚህ ውጪ የኮንዶሚኒየም ዕጣ ከወጣ ቤቱ የጋራቸው እንዲሆን እንዲወሰን በአመልካች በኩል የተጠየቀ ዳኝነት የለም፤ በዚህ ረገድ የተሰጠ ውሳኔም የለም። በቀደመው ውሳኔ ተይዞ እልባት የተሰጠው ጭብጥ ከተጠሪ ጋር በጋራ የቆጠቡት ገንዘብ ግራ ቀኝ ሊካፈሉ የሚገባ መሆን አለመሆኑን የሚመለከት እንጂ ዕጣ የወጣበት ኮንዶሚኒየም ቤት አመልካች እና ተጠሪ ሊካፈሉ ይገባል ወይስ አይገባም የሚል የክርክር ጭብጥ አልነበረም። ስለሆነም አንድ ክስ በድጋሚ የቀረበ ነው ሊባል የሚችልበትን ሁኔታ አስመልክቶ ከፍ ሲል በተመለከተው የፍ/ብ/ሥ/ሥርዓት ህጉ አንቀጽ 5(1) ላይ የተመለከተውን የሚያሟላ አይደለም። ከላይ እንደተገለጸው የስር ፍርድ ቤት ክሱ በድጋሚ የቀረበ ነው በሚል ድምዳሜ ላይ ሲደርስ ተጠሪ የኮንዶሚኒየም ዕጣን በተመለከተ ክርክር አቅርቦ ወድቅ መደረጉ በህጉ አንቀጽ 5(3) ላይ በተመለከተው መሠረት እንደተነፈገ ይቆጣራል የሚል ምክንያት በመጥቀስ ስለመሆኑ የውሳኔው ይዘት ያሳያል። በእርግጥ ይህ ድንጋጌ በቀድሞው ክርክርና ሙግት ላይ በግልጽ ዳኝነት ተጠይቆበት ተቀባይነት ሳያገኝ የታለፈ ጉዳይ እንደተከለከለ እንደሚቆጠር የሚደነግግ ሲሆን፣ ዓላማውም በግልጽ ዳኝነት ተጠይቆበት ጉዳዩ ዳኝነት ያልተሰጠበት ከሆነ ከሳሹ ወገን ዳኝነቱን እንደተነፈገ ቆጥሮ ዳኝነቱን መነፈጉ የሚጎዳው ከሆነ መብቱን በይግባኝ ማስከበር እየቻለ ይህን ሳይጠቀም በዚያው ጉዳይ ላይ ድጋሚ ዳኝነት እንዳያቀርብ ለመከልከል ነው። ይሁንና በተያዘው ጉዳይ የኮንዶሚኒየም ዕድሉ ተጠቃሚ እንዲሆን እንዲወሰንለት በቀደመው ክርክር ዳኝነት የጠየቁት ተጠሪ እንጂ አመልካች አይደሉም። በመሆኑም ይህ ድንጋጌ ለተያዘው ጉዳይ ተፈጻሚነት ያለው አይደለም።

ሌላው የስር ፍርድ ቤት ለውሳኔው መሠረት ያደረገው የፍ/ብ/ሥ/ሥርዓት ህጉን አንቀጽ 216(3) ድንጋጌ ነው። ከፍ ሲል እንደተገለጸው ይህ ድንጋጌ ተፈጻሚነት የሚኖረው አንድ ክስ ክሱን በሚያቀርብበት ጊዜ ከክሱ ጋር አጠቃሎ ማቅረብ ይችል የነበረ የበሰለ የክስ ምክንያት እያለ ሆኖ ብሎ ነጣጥሎ ያቀረበ እንደሆነ ነው። ነገር ግን በተያዘው ጉዳይ ላይ የቀደመው ክስ በቀረበበት ወቅት ለዚህ ክርክር መነሻ የሆነው ጉዳይ የኮንዶሚኒየም ቤት ዕጣ አልወጣም፤ ዕጣው ሳይወጣ እና የኮንዶሚኒየም ቤቱ ዕጣ የደረሳቸው መሆኑ ሳይታወቅ አመልካች ይህን እንደ አንድ የክስ ምክንያት አድርገው ከክሳቸው ጋር አጠቃለው ማቅረብ ሲችሉ ሆኖ ብለው የተወሰነ ነው ብሎ ለመደምደም አይቻልም። በመሆኑም ይህም ድንጋጌ የአመልካችን ክስ ወድቅ ለማድረግ ምክንያት ሊሆን የሚችል አይደለም፤

በአጠቃላይ አመልካች ለዚህ ክርክር መነሻ ያደረጉት ጉዳይ በቀደመው ክስ መሠረት ክርክር ተደርጎበት ውሳኔ የተሰጠበት አይደለም፤ የክርክሩ ጭብጥ ሊሆን የሚችልበት ሁኔታም አልነበረም። ለክሱ ምክንያት የሆነው ጉዳይ የተፈጠረው የቀደመው ክስ በውሳኔ ከተቋጨ በኋላ በመሆኑም ከቀደመው ክስ ጋር ተጠቃሎ መቅረብ ነበረበት ለማለት አይቻልም። በመሆኑም የአመልካችን ክስ ወድቅ በማድረግ በፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት ተሰጥቶ በፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት በትዕዛዝ የጸናው ብይን የፍ/ብ/ሥነ ሥርዓት ህጉን አንቀጽ 5 እና 216(3) ትክክለኛ አተረጓጎም ያልተከተለ በመሆኑ መሠረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ሆኖ በመገኘቱ ተከታዩ ውሳኔ ተሰጥቷል።

ወሳኔ

1. የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 164637 ላይ ጥር 09 ቀን 2014 ዓ.ም በዋለው ችሎት የሰጠው ብይን እንዲሁም የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 282610 ላይ መጋቢት 12 ቀን 2014 ዓ.ም በዋለው ችሎት የሰጠው ትዕዛዝ በፍ/ብ/ሥ/ሥርዓት ህጉ አንቀጽ 337 መሠረት ተሽርክቷል።
2. የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት ተዘግቶ የነበረውን መዝገብ በማንቀሳቀስ በዋናው ጉዳይ አከራክሮ ተገቢውን እንዲወስን ጉዳዩ በፍ/ብ/ሥ/ሥርዓት ህጉ አንቀጽ 341(1) መሠረት ተመልሶሰታል።
3. በዚህ ችሎት የተደረገው ክርክር ያስከተለውን ወጪና ኪሳራ ግራ ቀኝ የየራሳቸውን ይቻሉ።

መዝገቡ ተዘግቷል፤ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ

የማይነበብ አምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

ማ/አ